

การพัฒนาความปลอดภัยสุขภาพอนามัยในสถานศึกษาด้วยการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน The development of health and safety in educational institutions through school-based management

พัชราพรรณ จัดสนาม^{1*}, ปารณีย์ ศรีแก้ว²
Patcharapan Jadsanam^{1*}, Paranee Srikaew²

^{1,2}วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

^{1,2}College of Politics and Governance, Suan Sunandha Rajabhat University

Corresponding author's e-mail: s66563833009@ssru.ac.th^{1}, paranee.sr@ssru.ac.th²

Received: March 19, 2025

Revised: May 18, 2025

Accepted: May 23, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอแนวทางการพัฒนาความปลอดภัยสุขภาพอนามัยในสถานศึกษาด้วยการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพอนามัยที่ดี มีความปลอดภัย อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี รู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ และสามารถนำความรู้ประสบการณ์ และทักษะไปดูแลตนเองได้อย่างถูกต้องเหมาะสม โดยความสำเร็จของการพัฒนาความปลอดภัยสุขภาพอนามัยในสถานศึกษา ด้วยการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ประกอบด้วย 1. ภาวะผู้นำของผู้บริหาร 2. การดำเนินงานโดยยึดหลักการกระจายอำนาจ 3. การเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทร่วมกันอย่างเท่าเทียม 4. การดำเนินงานบริหารโดยยึดหลักต่าง ๆ เหล่านี้ร่วมกัน คือ หลักการกระจายอำนาจ หลักการมีส่วนร่วม หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน หลักการบริหารตนเอง และหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน, ความปลอดภัยและสุขภาพอนามัย, โรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา

Abstract

This article presents a guideline for developing health and safety in educational institutions by using school-based management as a guideline for school administrators to manage educational institutions in order to promote students to have good health and safety in a good environment, to know how to avoid behaviors that pose risks to health, and to be able to apply knowledge, experience, and skills to take care of themselves properly and appropriately. The success of developing health and safety in educational institutions by using school-based management consists of 1. leadership of administrators 2. operations based on the principle of decentralization 3. Providing opportunities for all sectors to participate equally 4. Operations based on these principles: the principle of decentralization, the principle of participation, the principle of returning the power to manage education to the people, the principle of self-administration, and the principle of checks and balances.

Keywords: management, school-based management, safety and health, Wat Krathum Suea Pla School

บทนำ

โรงเรียนนับว่าเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีความสำคัญต่อเด็กมาก เนื่องจากเด็กจะต้องใช้ชีวิตอยู่วันละ 6 – 7 ชั่วโมง ความรู้ ทักษะ ค่านิยม และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เด็กได้รับในโรงเรียนย่อมมีอิทธิพลต่อจิตใจ ความสนใจ และอุดมคติในชีวิตการเรียน ต่อไปจนถึงชีวิตในการทำงานของเด็ก อีกทั้งโรงเรียนนั้นนอกจากจะเป็นสถาบันที่จะสร้างเสริมเด็กให้มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด มีความรู้ ความสามารถไปใช้ในการประกอบอาชีพ หรือการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นไปได้แล้ว โรงเรียนยังถือเป็นอีกสถานที่หนึ่ง ที่สามารถใช้เป็นแหล่งในการสร้างเสริมสุขภาพให้กับนักเรียนด้วย ตามโครงการ “โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ” ของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ที่ได้มีประกาศไว้ในแผนพัฒนาการสาธารณสุขฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) โดยโครงการนี้ เป็นการดำเนินงานร่วมกันของ 3 หน่วยงานหลัก ดังนี้

1. กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข มีการดำเนินงานด้านการส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนอย่างครอบคลุมทุกมิติ ด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม เป้าหมายสำคัญ คือ เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านสุขภาพควบคู่ไปกับการพัฒนาการศึกษา ตามแนวคิดจากอนามัยโรงเรียน (school health programs) ประกอบด้วย 3 กิจกรรมหลัก คือ 1) สุขศึกษาในโรงเรียน (school health education) 2) อนามัยสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน (school health environment) และ 3) บริการอนามัยในโรงเรียน (school health service) (กรมอนามัย, 2558)

2. กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน ที่ดำเนินการในด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน กำหนดนโยบายหลัก 3 ประการ คือ 1) สร้างการรับรู้และจิตสำนึกด้านความปลอดภัย 2) เครื่องจักรการบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้เกิดความปลอดภัย และ 3) สร้างกลไกประชารัฐในการดำเนินการด้านความปลอดภัย (สำนักความปลอดภัย แรงงาน, 2559)

3. องค์การช่วยเหลือเด็กประจำประเทศไทย (Save the Children Thailand) ได้กำหนด 3 เสาหลัก (three pillars) ของความปลอดภัยรอบด้านในโรงเรียนไว้ คือ 1) อาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกในโรงเรียนที่ปลอดภัย (safer learning facilities) 2) การบริหารจัดการภัยพิบัติในสถานศึกษา (school disaster management) และ 3) การศึกษาด้านการลด

ความเสี่ยงและการรู้จักปรับตัวจากภัยพิบัติ (risk reduction and resilience education) (องค์การช่วยเหลือเด็กประจำประเทศไทย, 2564) เป้าหมายหลัก คือ นักเรียน เนื่องจากเป็นบุคลากรกำลังแรงงานที่มีความสำคัญของชาติในอนาคต อีกทั้งเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่ตลาดแรงงานโดยเน้นให้ความรู้ สร้างความเข้าใจและตระหนักถึงความปลอดภัยฯ ควบคู่ไปกับการพัฒนาองค์การ พัฒนาศักยภาพทางเทคนิควิชาการในการประกอบอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ

ในขณะที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้กำหนดนโยบายปีงบประมาณ 2563 ในนโยบายที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์จะมุ่งเน้นการพัฒนาประชากรวัยเรียนทุกคน ทุกช่วงวัย ตั้งแต่ช่วงปฐมวัย ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ผู้เรียนที่มีความต้องการดูแลเป็นพิเศษ ให้มีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา มีศักยภาพ มีทักษะความรู้เป็นคนที่ มีวินัย เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีความสามารถในการวางแผนชีวิต และการวางแผนทางการเงินที่เหมาะสม สามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า โดยการพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 มีการออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่ พัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้เรียนสามารถกำกับการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองได้อย่างต่อเนื่อง และเพื่อขับเคลื่อนแนวนโยบายดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) โดยสำนักพัฒนากิจกรรมนักเรียนได้จัดทำเกณฑ์โรงเรียนต้นแบบนักเรียนไทยสุขภาพดีจำนวน 5 มาตรฐาน ประกอบด้วย 1. มาตรฐานด้านการบริหารจัดการ 2. มาตรฐานด้านโภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย 3. มาตรฐานด้านการออกกำลังกาย กีฬาและนันทนาการ 4. มาตรฐานด้านทันตสุขภาพ และ 5. มาตรฐานด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่าย ทั้งนี้การดำเนินงานโรงเรียนต้นแบบนักเรียนไทยสุขภาพดี เพื่อลดปัญหาภาวะทุพโภชนาการ ปัญหาสุขภาพในช่องปากของนักเรียนรวมทั้งการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบริโภคที่ถูกต้อง ส่งเสริมการออกกำลังกาย รู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อสุขภาพ นักเรียนสามารถนำความรู้ ประสบการณ์และทักษะไปดูแลสุขภาพของตนเอง และบุคคลในครอบครัวเป็นการดำเนินงานจากความร่วมมือของบุคลากรในสถานศึกษาและภาคีเครือข่ายและส่งผลโดยตรงต่อตัวนักเรียนได้เป็นอย่างดี (สำนักพัฒนากิจกรรมนักเรียน, 2567)

โดยจากการให้ความสำคัญในการส่งเสริมด้านความปลอดภัยและสุขภาพอนามัยในสถานศึกษานั้น สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษาแต่ละแห่งต้องมีการวางแผนในการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับโครงการ “โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ” ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม สถานศึกษาในประเทศไทยนั้น ก็มีบริบททั้งทางด้านสภาพแวดล้อม งบประมาณ และปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลให้สถานศึกษาแต่ละแห่งมีความสามารถในการบริหารสถานศึกษาที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความสนใจที่จะนำแนวคิด “การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management: SBM)” มาประยุกต์ใช้ในการบริหาร เพื่อส่งเสริมด้านความปลอดภัยและสุขภาพอนามัยในสถานศึกษา โดยแนวคิดการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นแนวการปฏิบัติการศึกษาที่มุ่งเน้นการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้โรงเรียนหรือสถานศึกษา เพราะการศึกษาเกิดขึ้นที่โรงเรียน ผู้บริหารควรมีอำนาจการบริหาร อำนาจการจัดการอำนาจการตัดสินใจ และมีอิสระในการจัดการศึกษาร่วมกับชุมชนในทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ความสำคัญแก่ครูและนักเรียน จะเห็นได้ว่าการศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะส่งผลให้คนไทยสามารถปรับตัวให้ดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้มีศักยภาพในการทำงาน และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าสืบไป ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำทางการศึกษา มีความรู้ความสามารถมีหลักการบริหารที่ดี โดยมีชุมชนส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาให้สถานศึกษาแห่งนั้น ๆ มีความปลอดภัย มีสุขภาพอนามัยในสถานศึกษาที่เหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาให้ได้มากที่สุด ฉะนั้นบทความนี้ จึงมุ่งศึกษาถึงการพัฒนาความปลอดภัยสุขภาพอนามัยในสถานศึกษา ด้วยการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เพื่อสร้างแนวทางที่สามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายและปรับปรุงการดำเนินงานด้านสุขภาพอนามัยในสถานศึกษาอย่างยั่งยืนต่อไป

นโยบายและมาตรการด้านสุขภาพและความปลอดภัยในโรงเรียน

นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 มุ่งเน้นการพัฒนาการศึกษาให้ทันสมัย ตอบสนองความต้องการของประเทศและสังคมโลก โดยใช้แนวทาง “สร้างคนดี มีทักษะ คิดเป็น ทำเป็น อยู่ร่วมกันได้ และใช้เทคโนโลยีเป็น” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2567) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2567) ได้กำหนดไว้ว่า การเสริมสร้างสุขภาพและความปลอดภัยในสถานศึกษาเป็นเป้าหมายสำคัญของการบริหารจัดการศึกษา โดยมุ่งเน้นให้โรงเรียนเป็นพื้นที่ที่ปลอดภัยทั้งทางกายภาพและจิตใจสำหรับนักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา นโยบายดังกล่าวได้รับการสนับสนุนผ่านมาตรการต่าง ๆ เช่น การจัดตั้ง OBEC Safety Center ซึ่งเป็นศูนย์กลางในการเฝ้าระวังและจัดการเหตุฉุกเฉินในโรงเรียน นอกจากนี้ ยังมีแนวทางในการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เช่น การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ การติดตั้งระบบรักษาความปลอดภัย และการสร้างพื้นที่สีเขียว เพื่อส่งเสริมสุขภาพของนักเรียน ในด้านมาตรการด้านจิตใจและอารมณ์เป็นอีกส่วนสำคัญของการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อความสุขในสถานศึกษา โรงเรียนได้รับการส่งเสริมให้จัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตและกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักเรียน ครู และชุมชน เช่น โครงการให้คำปรึกษาทางจิตวิทยา การเรียนรู้เชิงบวก และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียน โดยในการประเมินสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยดีตาม ดังนี้

1. มาตรฐานด้านการบริหารจัดการ หมายถึง การจัดองค์การและระบบการบริหารโรงเรียนด้วยการมีส่วนร่วม เพื่อให้การดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง ตั้งแต่การกำหนดวิสัยทัศน์ และมุ่งมั่นในการส่งเสริมสุขภาพนักเรียน การกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรมที่รองรับนโยบายส่งเสริมสุขภาพนักเรียน
2. มาตรฐานด้านโภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย หมายถึง การส่งเสริมให้นักเรียนมีภาวะการเจริญเติบโตสมวัย โดยการได้รับอาหารที่พอเพียง มีคุณค่าทางโภชนาการครบถ้วน เหมาะสมตามวัย สะอาดและปลอดภัย
3. มาตรฐานด้านการออกกำลังกาย กีฬาและนันทนาการ หมายถึง การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการออกกำลังกาย กีฬา และนันทนาการ ทั้งในและนอกสถานศึกษา เพื่อสร้างเสริมสุขภาพนักเรียนและบุคลากรในสถานศึกษาให้มีความแข็งแรง ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญาคงไว้ ซึ่งการมีสมรรถภาพของร่างกาย พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาใช้สถานที่และอุปกรณ์หรือเข้าร่วม กิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นตามความเหมาะสม
4. มาตรฐานด้านทันตสุขภาพ หมายถึง สภาวะของอวัยวะต่าง ๆ ในช่องปาก ได้แก่ ฟัน เหงือก เยื่อเมือกในช่องปาก ลิ้น กระดูกขากรรไกร อยู่ในสภาพสมบูรณ์และสามารถใช้งานได้ตามปกติ
5. มาตรฐานด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่าย คือ การที่สมาชิกของกลุ่มและภาคีเครือข่ายต่าง ๆ มีความสนใจ และมีวัตถุประสงค์ร่วมกันในการพัฒนาส่งเสริมสุขภาพ โดยการทำความเข้าใจและดำเนิน การอย่างใดอย่างหนึ่งในการเปิดโอกาสให้ทุกคนมีสิทธิแสดงความคิดเห็น ร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมตรวจสอบทบทวน ร่วมแก้ไขพัฒนาปรับปรุงโครงการหรือกิจกรรม ส่งเสริมสุขภาพที่ดำเนินการร่วมกัน

จากนโยบายและมาตรการด้านสุขภาพและความปลอดภัยในโรงเรียน ทั้ง 5 ด้าน คือ 1) มาตรฐานด้านการบริหารจัดการ 2) มาตรฐานด้านโภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย 3) มาตรฐานด้านการออกกำลังกาย กีฬาและนันทนาการ 4) มาตรฐานด้านทันตสุขภาพ และ 5) มาตรฐานด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่าย สะท้อนให้เห็นว่าในการพัฒนาความปลอดภัยสุขภาพอนามัยในสถานศึกษาให้ครบถ้วนทั้ง 5 ด้าน ได้นั้น จะต้องมีกรอบนโยบาย การดำเนินงาน หรือการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานด้านความปลอดภัย และสุขภาพทั้ง 5 ด้าน แต่อย่างไรก็ดีโรงเรียนแต่ละแห่งล้วนมีบริบทสภาพแวดล้อมทางสังคม งบประมาณ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต่างกันไป ดังนั้นในการบริหารจึงต้องเน้นหลักการบริหารที่มีความยืดหยุ่น เพื่อให้โรงเรียนแต่ละแห่งสามารถดำเนินการด้านการพัฒนาความปลอดภัยสุขภาพอนามัยในสถานศึกษาที่เหมาะสม สอดคล้องกับ

บริบทของสถานศึกษาของตนเองได้อย่างเต็มที่ ซึ่งจะนำเสนอรูปแบบการบริหารที่จะนำมาใช้ คือ “การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน” โดยมีรายละเอียดดังที่จะนำเสนอในหัวข้อถัดไป

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management: SBM) หมายถึง การบริหารจัดการศึกษาที่หน่วยปฏิบัติ โดยมีโรงเรียนเป็นฐานหรือเป็นองค์กรหลักในการจัดการศึกษาอาศัยหลักการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้โรงเรียนมีอำนาจ มีหน้าที่ มีความคล่องตัวเป็นอิสระในการบริหารงานวิชาการ งบประมาณบุคลากรและการบริหารทั่วไปที่สอดคล้องกับคุณลักษณะและความต้องการของโรงเรียน ภายใต้คณะกรรมการสถานศึกษา (school board หรือ school committee หรือ school council) ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิรวมพลังในการใช้ทรัพยากรและแก้ปัญหาตลอดจนดำเนินการ เพื่อพัฒนากิจการรณด้านการจัดการศึกษาของโรงเรียนทั้งในระยะสั้นและระยะยาวเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กมลกลานต์ บุญน้อม, 2559)

แนวคิดการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีรากฐานมาจากทฤษฎีการกระจายอำนาจ (decentralization theory) ซึ่งเสนอว่าการกระจายอำนาจให้แก่โรงเรียนจะช่วยเพิ่มความคล่องตัวในการบริหาร ลดขั้นตอนการตัดสินใจ และช่วยให้โรงเรียนสามารถปรับเปลี่ยนนโยบายได้ตามความต้องการของชุมชน (Bray, 1996) การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา จากส่วนกลางไปยังสถานศึกษาโดยตรง สถานศึกษามีอำนาจ มีอิสระในการตัดสินใจบริหารงานด้านวิชาการ บุคลากร งบประมาณและบริหารทั่วไปภายใต้การบริหารจัดการ โดยมีคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อให้การศึกษาตรงกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชนมากที่สุด ซึ่งทฤษฎีนี้สอดคล้องกับแนวคิด การบริหารจัดการโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม (participatory management) ที่เน้นการให้ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชนเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจและกำหนดทิศทางของโรงเรียน (Epstein, 2011)

ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน หมายถึง กลยุทธ์การปรับปรุงคุณภาพการศึกษา โดยการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปยังสถานศึกษาให้มากขึ้น และให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยให้ผู้บริหารสถานศึกษาครู นักเรียน และผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา มีอำนาจควบคุมกระบวนการจัดการศึกษามากขึ้น มีหน้าที่และรับผิดชอบตัดสินใจเกี่ยวกับงานบริหารวิชาการ งานบริหารงบประมาณ งานบริหารบุคลากร งานบริหารทั่วไปจัดการศึกษาให้เป็นไปตามความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ส่งผลให้สถานศึกษามีประสิทธิภาพสูงขึ้น และการที่บุคคลทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาจะทำให้รู้สึกเป็นเจ้าของสถานศึกษามากขึ้นและทำให้ผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษานั้นเป็นที่ยอมรับได้มากขึ้น (พิมพ์รักษ์ สามคุ้มพิมพ์, 2556)

กล่าวโดยสรุป การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน คือ หลักในการกระจายอำนาจให้แก่โรงเรียนจะช่วยเพิ่มความคล่องตัวในการบริหาร ลดขั้นตอนการตัดสินใจ และช่วยให้โรงเรียนสามารถปรับเปลี่ยนนโยบายได้ตามความต้องการของชุมชน โดยเน้นให้ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชนเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจและกำหนดทิศทางของโรงเรียนเพื่อพัฒนากิจการรณด้านการจัดการศึกษาของโรงเรียนทั้งในระยะสั้นและระยะยาวเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนมากขึ้น

หลักการสำคัญและรูปแบบของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

หลักการสำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยทั่วไปมี 5 หลักสำคัญดังนี้ (กิริยณภา หนูอินทร์, 2562)

1. หลักการกระจายอำนาจ (decentralization) เป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากกระทรวงและส่วนกลางไปยังสถานศึกษาให้มากที่สุด โดยมีความเชื่อว่า โรงเรียนเป็นหน่วยปฏิบัติการที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการศึกษา จึงควรมีอำนาจมีอิสระในการตัดสินใจดำเนินการ

2. หลักการมีส่วนร่วม (participation or collaboration or involvement) เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้มีส่วนร่วมในการบริหาร ตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาทั้งครู ผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน ตัวแทนศิษย์เก่า และตัวแทนนักเรียน

3. หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน (return power to people) การจัดการศึกษาโดยส่วนกลางเริ่มมีข้อจำกัด เมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้น ความเจริญต่าง ๆ รุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว เกิดความล่าช้าและไม่ตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง จึงต้องมีการคืนอำนาจให้ท้องถิ่นและประชาชนได้จัดการศึกษาเองอีกครั้ง

4. หลักการบริหารตนเอง (self-managing) ในระบบการศึกษาทั่วไป มักจะกำหนดให้โรงเรียนเป็นหน่วยปฏิบัติการตามนโยบายของส่วนกลาง โรงเรียนไม่มีอำนาจอย่างแท้จริง สำหรับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้น ไม่ได้ปฏิเสธเรื่องการทำงานให้บรรลุเป้าหมายและนโยบายของส่วนรวม แต่มีความเชื่อว่าวิธีการทำงานให้บรรลุเป้าหมายนั้นทำได้หลายวิธี

5. หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล (check and balance) ส่วนกลางมีหน้าที่กำหนดนโยบายและควบคุมมาตรฐาน มีองค์กรอิสระทำหน้าที่ตรวจสอบการศึกษาเพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานเป็นไปตามนโยบายของชาติ

ในขณะที่รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในประเทศไทย สามารถแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบหลัก ตามแนวคิดของอุทัย บุญประเสริฐ (2543) ซึ่งแต่ละรูปแบบมีลักษณะเฉพาะและระดับอำนาจการบริหารที่แตกต่างกัน ได้แก่

1. รูปแบบที่มีการบริหารจัดการโดยมีชุมชนเป็นหลัก (community control) เน้นให้ชุมชนและผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการโรงเรียน โดยคณะกรรมการโรงเรียนต้องมีตัวแทนจากชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ มากที่สุด

2. รูปแบบที่มีการบริหารจัดการโดยผู้บริหารเป็นหลัก (administrative control) ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้มีอำนาจหลักในการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียน โดยคณะกรรมการโรงเรียนมีบทบาทเป็นที่ปรึกษา

3. รูปแบบที่เป็นโรงเรียนในกำกับของรัฐ (deregulation) โรงเรียนมีสถานะเป็นองค์กรนิติบุคคลที่ได้รับอิสระจากกฎระเบียบของภาครัฐ สามารถออกกฎระเบียบของตนเองได้ แต่ยังต้องรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ทางการศึกษา

4. รูปแบบที่บริหารโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงเรียนได้รับการจัดการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีอำนาจและงบประมาณในการบริหารจัดการสถานศึกษาของตนเอง โดยไม่ต้องผ่านหน่วยงานของกระทรวงศึกษาธิการโดยตรง

5. รูปแบบที่ให้เอกชนดำเนินการหรือดำเนินการแบบเอกชน โรงเรียนดำเนินการโดยภาคเอกชนที่มีความสามารถในการบริหารการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นแนวทางที่พบในระบบเศรษฐกิจเสรี

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในประเทศไทย มีการปรับใช้ในหลายรูปแบบตามความเหมาะสมของบริบทโรงเรียนและความสามารถในการจัดการของแต่ละหน่วยงาน โดยการกระจายอำนาจในการบริหารโรงเรียนสามารถทำได้ผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน การให้ผู้บริหารโรงเรียนมีอำนาจตัดสินใจ การให้โรงเรียนมีความเป็นอิสระภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ การบริหารโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือการเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษา แต่ละรูปแบบมีข้อดีและข้อจำกัดที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับนโยบายและสภาพแวดล้อมของโรงเรียนในแต่ละพื้นที่

ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

เงื่อนไขสำคัญที่ทำให้การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานประสบความสำเร็จ คือ (กิริยณภา หนูอินทร์, 2562)

1. ผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียนต้องมีอำนาจอย่างแท้จริงในการบริหารงบประมาณ บุคลากร และหลักสูตร

2. อำนาจหน้าที่ต้องถูกใช้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และมีผลโดยตรงต่อการจัดการเรียนการสอน

โดยการนำรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้น หัวใจสำคัญ คือ ต้องเป็นการกระจายอำนาจทางการศึกษาอย่างแท้จริง โดยการยอมรับจากผู้ที่เกี่ยวข้องจากทุกฝ่ายทุกระดับ มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง มีการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งคณะครู อาจารย์คณะกรรมการโรงเรียน ซึ่งรวมถึงผู้ปกครองและชุมชน และที่สำคัญคือ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีภาวะผู้นำ และมีความภาคภูมิใจต่อความสำเร็จซึ่งกันและกัน (ปัญญา แก้วดียว และสุภัทร พันธุ์พัฒนกุล, 2545) ทั้งนี้ในการนำรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไปใช้จะประสบความสำเร็จด้วยดีขึ้นอยู่กับปัจจัยต่อไปนี้

1. ต้องมีการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่การบริหารจากหน่วยงานบริหารส่วนกลางไปยังผู้บริหารโรงเรียนอย่างแท้จริง และตัวผู้บริหารโรงเรียนก็ต้องใช้อำนาจหน้าที่นั้นร่วมกับครู ผู้ปกครอง และผู้แทนจากชุมชน
2. มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบการมอบอำนาจหน้าที่จะมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับภาระงาน บทบาทและความรับผิดชอบของผู้รับมอบอำนาจด้วย ไม่ใช่เป็นการปิดภาระ
3. บุคลากรทุกคนในโรงเรียนต้องรู้จักจุดประสงค์การปฏิบัติงาน รู้และเข้าใจในบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ และรู้จักจุดประสงค์ของการประเมินผลการปฏิบัติงานทั้งของตนและของผู้อื่น
4. บุคลากรในโรงเรียน และในสำนักงานการศึกษาจะต้องได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียน ต้องเรียนรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนบทบาทและเรียนรู้เกี่ยวกับการสื่อสาร
5. มีการพัฒนาวิชาชีพและฝึกอบรมให้แก่ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการจัดการ การแก้ปัญหา หลักสูตรและการสอน สนับสนุนงบประมาณสำหรับการจัดฝึกอบรมโดยให้มีเวลาสำหรับการประชุมอย่างสม่ำเสมอ
6. ได้รับการสนับสนุนจากบุคลากรในโรงเรียน
7. จะต้องจัดให้มีระบบการติดต่อสื่อสารอย่างเสรี บุคลากรสามารถติดต่อสื่อสารกันทั้งในสายงาน ข้ามสายงาน หรือข้ามองค์การได้

โดยสรุป ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้นปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือ ต้องเป็นการกระจายอำนาจและถ่ายโอนหน้าที่จากหน่วยงานบริหารส่วนกลางไปยังผู้บริหารโรงเรียน และปรับโครงสร้างองค์กรของโรงเรียนใหม่เพื่อรองรับอำนาจหน้าที่ ที่แท้จริง มีการพัฒนาบุคลากรในองค์กรอย่างต่อเนื่องมีการประชาสัมพันธ์และการติดต่อสื่อสารอย่างเสรี บุคลากรในโรงเรียนต้องรู้จักจุดประสงค์ของการปฏิบัติงานรับบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ และต้องใช้อำนาจหน้าที่นั้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมีผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอน

กลยุทธ์สำคัญสำหรับการนำรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

กลยุทธ์สำคัญสำหรับการนำรูปแบบการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไปใช้ให้ประสบผลสำเร็จนั้น ควรดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้ (อุทัย บุญประเสริฐ, 2543)

1. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างทั่วถึง
2. การกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาให้ชัดเจน
3. การสรรหา คัดเลือกคณะกรรมการสถานศึกษา โดยต้องเป็นคนที่มีความรู้ความสามารถเสียสละและเป็นตัวแทนของกลุ่มต่าง ๆ อย่างแท้จริง
4. จัดการฝึกอบรม สัมมนาให้คณะกรรมการสถานศึกษามีความรู้ ความเข้าใจเรื่อง การบริหารและจัดการศึกษาและการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

5. การสนับสนุนให้ครู อาจารย์ได้ปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาอย่างใกล้ชิด
 6. การจัดให้มีเครือข่ายคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์และความร่วมมือกัน
 7. จัดให้มีการกำหนดมาตรฐานงานของคณะกรรมการสถานศึกษา และกำกับดูแลติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาอย่างใกล้ชิด

8. การพิจารณาให้สวัสดิการ และการบริการพิเศษแก่คณะกรรมการสถานศึกษาตามที่สมควร เหมาะสม และชอบธรรม
 นอกจากนี้การดำเนินการบริหารจัดการศึกษาที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานให้บรรลุผลว่าจำเป็นจะต้องกระจายอำนาจและพัฒนาสถานศึกษา ดังนี้ (ปัญญา แก้วดีชัย และสุภัทร พันธุ์พัฒนกุล, 2545)

1. ดำเนินการให้สถานศึกษาพัฒนาวิสัยทัศน์ พันธกิจ ภารกิจ เป้าหมายและวิธีดำเนินการของสถานศึกษาอย่างชัดเจน ที่มุ่งสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริงมีใช้จัดทำเพื่อเสนอผู้บังคับบัญชารับทราบและชื่นชม ความสำเร็จอยู่ที่การปฏิบัติตามแผน มิใช่การนำเสนอผล

2. ให้สถานศึกษามีทีมงานที่มีคุณภาพหลากหลาย จะต้องมีความทำงานทั้งแนวตั้งและแนวนอน โดยคณะครูเป็นผู้นำ ภายใต้การกำกับดูแลของผู้บริหารโรงเรียนที่มีภาวะผู้นำสูงเปิดกว้างให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมเป็นสมาชิก จัดระบบการสื่อสาร และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รับรู้และชื่นชมผลงานร่วมกัน

3. พัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาให้เป็นมืออาชีพ ทั้งในด้านมาตรฐานวิชาชีพ คุณธรรม จริยธรรม มีความสามารถ และทักษะ ทั้งในด้านหน้าที่และกระบวนการมีการพัฒนาตนเองให้ทันสมัยในวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง

4. พัฒนาระบบข่าวสารข้อมูลในสถานศึกษา สถานศึกษาต้องมีกลไกในการจัดระบบข่าวสารข้อมูล มีระบบสารสนเทศที่ทันสมัย สื่อสารได้หลายทาง รวมทั้งการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข่าวสารข้อมูลไปยังผู้ปกครองและชุมชนภายนอกด้วย

5. ให้เกียรติและยกย่องครูเพื่อสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เช่น การจัดทำป้าย หรือให้คำชมเชย การจัดเลี้ยงในวาระต่าง ๆ การให้เกียรติบัตร การเสนอเข้าประกวดผลงาน รวมทั้งการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือน เป็นต้น

6. ยกย่องผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นมืออาชีพ ผู้บริหารสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จสามารถอำนวยความสะดวกและผลักดันให้การปฏิรูปการศึกษาก้าวหน้าประสบความสำเร็จ สามารถประสานพลังของกลุ่มต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสร้างศรัทธาที่ทำให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้วิธีเรียน ครูเปลี่ยนวิธีสอนจัดบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาดังกล่าวจะต้องได้รับการยกย่องสรรเสริญในรูปแบบต่าง ๆ

7. มีการประชาสัมพันธ์ที่ดี การดำเนินงานของสถานศึกษาจะต้องประชาสัมพันธ์ทุกด้านในด้านวิชาการจะต้องประสานสัมพันธ์กับผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาด้านอื่น เช่น การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การจัดภูมิทัศน์ในโรงเรียน การจัดบริการที่ดี

บทบาทของผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมีประโยชน์ต่อการบริหารและการจัดการศึกษาโดยรวม เพราะเป็นการกระจายอำนาจให้โรงเรียนอย่างแท้จริง โดยผู้บริหารถือเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ดังนี้ (กิริยณนา หนูอินทร์, 2562)

1. ผู้ตรวจการศึกษา เป็นผู้มีบทบาทสูงสุดในการสนับสนุนให้นำการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมาใช้ โดยบทบาทที่สำคัญ คือ การทำความเข้าใจแก่ชุมชนให้รู้จักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้ใช้อำนาจจากบนลงล่าง ไปสู่การเป็นสมาชิกของคณะกรรมการบริหาร เปลี่ยนจากการมุ่งเป็นมาตรฐานเดียวกัน ไปสู่การสนับสนุนในความหลากหลาย ความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละโรงเรียน และให้การสนับสนุนการทำงานของผู้บริหารโรงเรียน

2. บุคลากรทางการศึกษา หรือเจ้าหน้าที่สำนักงานส่วนท้องถิ่นเปลี่ยนจากบทบาทการกำกับติดตาม ไปสู่การบริการ ทรัพยากรเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียน

3. ผู้บริหารโรงเรียน จะต้องปรับบทบาทด้านการทำงานของตนเอง โดยเปลี่ยนจากการเป็นเจ้านาย ไปสู่การเป็นหัวหน้า คณะกรรมการบริหาร เปลี่ยนจากกำหนดนโยบายตามลำพังไปสู่การร่วมกับสมาชิกคนอื่น ๆ เปลี่ยนจากการดูแลกระบวนการ ศึกษาอยู่ห่าง ๆ เป็นดูแลอย่างใกล้ชิด

4. ผู้ช่วยผู้บริหารและหัวหน้าหมวด มีบทบาทเป็นผู้ช่วยของครูเพื่อช่วยงานผู้บริหาร

5. ครูจากเดิมที่เคยทำงานอย่างโดดเดี่ยวก็มีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากขึ้น

6. นักเรียนจากเดิมไม่เคยเกี่ยวข้องกับการบริหารโดยเฉพาะในชั้นสูง ๆ ก็มีโอกาสนำคำแนะนำให้ข้อมูล และส่ง อิทธิพลต่อการตัดสินใจในโรงเรียน

7. ผู้ปกครอง และสมาชิกในชุมชนก็มีส่วนร่วมเช่นเดียวกับฝ่ายอื่น ๆ ในบางครั้งอาจได้รับการอบรม เพื่อเพิ่ม ความสามารถในการให้ความช่วยเหลือโรงเรียนในการวางแผนและการตัดสินใจ

8. คณะกรรมการบริหารโรงเรียน มีโอกาสกำหนดนโยบายของโรงเรียนจัดสรรทรัพยากร กำกับติดตามการดำเนินงาน ของโรงเรียนและช่วยให้ชุมชนมีเจตคติที่ดีต่อโรงเรียน

กล่าวโดยสรุป การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมีประโยชน์ต่อการบริหารและการจัดการศึกษา ซึ่งในการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการ โดยผู้ที่มีบทบาทสูงสุดในการสนับสนุน ให้นำการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมาใช้ ในขณะที่บุคลากรทางการศึกษาจะต้องเปลี่ยนจากบทบาทการกำกับติดตาม ไปสู่การบริการทรัพยากรเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการเปลี่ยนแปลงผู้ช่วยผู้บริหารและหัวหน้าหมวด มีบทบาทเป็นผู้ช่วย ของครูเพื่อช่วยงานผู้บริหาร ครูจะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากขึ้นนักเรียน ผู้ปกครอง และสมาชิกในชุมชนจะมีส่วนร่วม ในการให้ความช่วยเหลือโรงเรียนในการวางแผนและการตัดสินใจมากขึ้นด้วย

การพัฒนาความปลอดภัยสุขภาพอนามัยในสถานศึกษาด้วยการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายและมาตรการด้านสุขภาพและความปลอดภัยในโรงเรียน ร่วมกับการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สามารถสรุปเป็นแนวทางการพัฒนาความปลอดภัยสุขภาพอนามัยในสถานศึกษาด้วยการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา ได้ดังนี้

1. หัวใจสำคัญของการพัฒนาความปลอดภัยสุขภาพอนามัยในสถานศึกษาด้วยการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ต้องพร้อมที่จะปรับบทบาทด้านการทำงานของตนเอง โดยเปลี่ยนจากการเป็นเจ้านาย ไปสู่คณะกรรมการทำงานคนหนึ่งที่มิหน้าที่ในการผลักดันให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาความปลอดภัยสุขภาพอนามัย ในสถานศึกษา ได้เข้ามามีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็น และร่วมกันตัดสินใจในการดำเนินงานพัฒนาความปลอดภัยสุขภาพ อนามัยในสถานศึกษาของตนเอง

2. ในการดำเนินงานด้านการพัฒนาความปลอดภัยสุขภาพอนามัยในสถานศึกษาด้วยการบริหารโดยใช้โรงเรียน เป็นฐานนั้น จะต้องเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทร่วมกันอย่างเท่าเทียม และครบถ้วน โดยประกอบด้วย ผู้บริหาร สถานศึกษา ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อให้เกิดการระดมความคิดในการกำหนดนโยบาย และแนวทาง ในการดำเนินงานด้านการพัฒนาความปลอดภัยสุขภาพอนามัยในสถานศึกษาที่เหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทและ สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกของสถานศึกษาอย่างแท้จริง

3. การดำเนินงานนั้น จะต้องยึดหลักการกระจายอำนาจ โดยจะต้องเปิดกว้างให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมเป็นสมาชิก จัดระบบการสื่อสาร และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รับรู้ และชื่นชมผลงานร่วมกัน และต้องมีการประชาสัมพันธ์ที่ดี การดำเนินงานของสถานศึกษาจะต้องประชาสัมพันธ์ทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความปลอดภัยสุขภาพอนามัยในสถานศึกษา เพื่อให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องรับทราบข้อมูลข่าวสารร่วมกัน

4. เพื่อให้เกิดการพัฒนาความปลอดภัยสุขภาพอนามัยในสถานศึกษาด้วยการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ควรมีการดำเนินงานบริหารโดยยึดหลังต่าง ๆ เหล่านี้ร่วมกัน คือ หลักการกระจายอำนาจ (decentralization) หลักการมีส่วนร่วม (participation or collaboration or involvement) หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน (return power to people) หลักการบริหารตนเอง (self-managing) และหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล (check and balance) เพื่อให้เกิดผลสำเร็จในด้านของการจัดการศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยดี เพื่อให้นักเรียนมีสุขภาพอนามัยดี มีความปลอดภัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี รวมทั้งปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคที่ถูกต้อง ส่งเสริมการออกกำลังกาย รู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ นักเรียนสามารถนำความรู้ประสบการณ์ และทักษะไปดูแลตนเองได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และยั่งยืนมากที่สุด

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาความปลอดภัยสุขภาพอนามัยในสถานศึกษาด้วยการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา มีแนวทางการพัฒนา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีภาวะผู้นำ ต้องพร้อมที่จะปรับบทบาทด้านการงานของตนเอง โดยเปลี่ยนจากการเป็นเจ้านาย ไปสู่คณะกรรมการทำงานคนหนึ่งที่มิหน้าที่ในการผลักดันให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาความปลอดภัยสุขภาพอนามัยในสถานศึกษา ในการดำเนินงานจะต้องเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทร่วมกันอย่างเท่าเทียม และครบถ้วน และจะต้องยึดหลักการกระจายอำนาจ โดยจะต้องเปิดกว้างให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมเป็นสมาชิก จัดระบบการสื่อสาร และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รับรู้ และชื่นชมผลงานร่วมกัน

องค์ความรู้ใหม่

หลักการสำคัญในการพัฒนาความปลอดภัยสุขภาพอนามัยในสถานศึกษาด้วยการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนนี้ควรมีการดำเนินงานบริหารโดยยึดหลังต่าง ๆ เหล่านี้ร่วมกัน คือ หลักการกระจายอำนาจ (decentralization) หลักการมีส่วนร่วม (participation or collaboration or involvement) หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน (return power to people) หลักการบริหารตนเอง (self-managing) และหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล (check and balance) เพื่อให้เกิดผลสำเร็จในด้านของการจัดการศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยดี เพื่อให้นักเรียนมีสุขภาพอนามัยดี มีความปลอดภัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี ซึ่งจะทำให้ นักเรียนสามารถนำความรู้ประสบการณ์ และทักษะไปดูแลตนเองได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และยั่งยืนมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

กมลกันต์ บุญน้อม. (2559). ปัญหาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในกลุ่มโรงเรียนศรีราชา 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.

- กรมอนามัย. (2558). *คู่มือการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ* (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2558). สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2567). *นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. ศธ. 360 องค์. สืบค้น 7 พฤศจิกายน 2567 จาก <https://www.moe.go.th/360policy-and-focus-moe-fiscal-year-2024/>.
- กิริยณภา หงูอินทร์. (2562). การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย*, 1(4), 33–39.
- ปัญญา แก้วติยूर และสุภัทร พันธุ์พัฒนกุล. (2545). *การบริหารจัดการศึกษาในรูปแบบการใช้โรงเรียนหรือเขตพื้นที่การศึกษาเป็นฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.
- พิมพ์รักษ์ สามัคภูมิพิมพ์. (2556). *การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารสถานศึกษากับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาราชบุรี เขต 1*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักความปลอดภัยแรงงาน. (2559). *แผนแม่บทความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานแห่งชาติ (พ.ศ. 2555-2559)*. กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). *นโยบายและจุดเน้นด้านคุณภาพองค์กรของสถานศึกษา ปีงบประมาณ 2567 - 2568*. สำนักรับนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักพัฒนากิจกรรมนักเรียน. (2567). *คู่มือแนวทางการปฏิบัติงานกิจกรรมสถานักเรียน* ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2567. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- องค์การช่วยเหลือเด็กประจำประเทศไทย. (2564). *รายงานบทวิเคราะห์สถานการณ์สิทธิเด็กในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: องค์การช่วยเหลือเด็กประจำประเทศไทย. https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/crsa-sci-thailand_th-final.pdf
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2543). *รายงานการวิจัยการศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- Bray, M. (1996). *Decentralization of education: Community financing*. World Bank.
- Epstein, J. L. (2011). *School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools* (2nd ed.). Routledge.